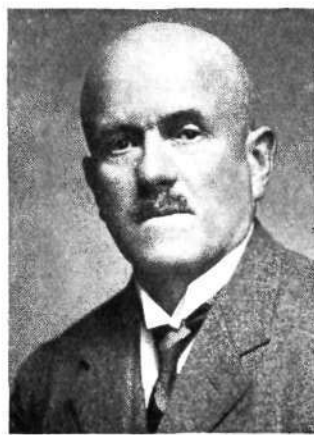

† Fran Trdina

† Josip Toni

† Tomaž Bizilj

† Hugolin Sattner O. F. M.

SPLOŠNI PREGLED

† RAVNATELJ ALOJZIJ CIUHA

Dne 30. novembra 1933 je v Ljubljani umrl vpokojeni ravnatelj mestne elektrarne in mestnega vodovoda Alojzij Ciuha.

Pokojnik se je rodil 10. junija 1871 v Zgornji Hrušici v občini Dobrunjah. Osnovno šolo in realko je posečal v Ljubljani, tehniko pa je študiral na Dunaju. L. 1896. je stopil v Ljubljani v mestno službo, in sicer pri mestnem gradbenem uradu. Že dve leti kasneje, to je leta 1898., je prevzel vodstvo mestne elektrarne in mestnega vodovoda. Na tem odgovornem mestu je s pridom izkoristil bogate izkušnje, ki si jih je pridobil na svojih študijskih potovanjih v Prago, Krakov, Lvov, Budimpešto in na Dunaj. Pod njegovim strokovnjaškim vodstvom sta se obe mestni podjetji močno razmahnila in se v teku let povzdignila na današnje stopnjo. Električna kapaciteta, ki je dotlej dajala luč samo mestu, se je zvišala tako, da danes preskrbuje s tokom tudi široko periferijo Ljubljane; prav tako je z mestnim vodovodom, ki daje dobro in zdravo pitno vodo mestu in njegovi široki okolici.

Za Ljubljano zelo zaslužnega pokojnika ohranimo v trajnem spominu! Slika pokojnika stran 134.

† FRAN TRDINA

Dne 20. marca je preminul v Ljubljani upokojeni ravnatelj mestnega knjigovodstva Fran Trdina.

Pokojnik se je rodil 21. oktobra 1851 v Ljubljani, kjer je hodil v osnovno šolo in v gimnazijo, ki jo je dovršil v Gorici. V mestno službo je stopil leta 1890. kot mestni knjigovodja, pod županom Hribarjem pa je postal ravnatelj mestnega knjigovodstva. Leta 1916. je stopil v pokoj, na željo župana dr. Tavčarja pa je prevzel vodstvo mestne aprovizacije. Pa tudi župan dr. Perič ga je pozval nazaj v mestno službo in mu poveril revizorsko mesto v dohodarstvenem uradu. To službo je vršil 2 leti, nakar je po 54 letnem službovanju za trajno stopil v pokoj. Njegovo delovanje je bilo tiho, a zato tem plodnejše, saj je bil strokovnjak v svojem poslu, kar dokazuje dejstvo, da je skoraj polnih 8 let poučeval knjigovodstvo na trgovskem tečaju mestnega ženskega liceja.

Pokojniku ohranimo trajen spomin!

† JOSIP TONI

Dne 4. aprila 1934 je umrl v Ljubljani Josip Toni, mesar, posestnik in meščan ljubljanski.

Pokojnik se je rodil leta 1870. v Šmarji. Izučil se je mesarske obrti in je kmalu postal samostojen obrtnik. Mesarska zadruga ga je izvolila za svojega predsednika in v tem svojstvu je ostal nekoliko let. Mestna občina ljubljanska mu je podelila 22. junija 1933 meščanstvo.

Pokojnika ohranimo v trajnem spominu!

† DR. JANKO BREJC

Dne 6. aprila 1934 je umrl v Zagrebu dr. Janko Brejc.

Pokojnik se je rodil dne 18. novembra 1869 na Brezjah pri Kovorju. Gimnazijo je študiral v Celovcu in v Ljubljani, pravoznanstvo pa na Dunaju, kjer je promoviral 1895. Svoje poklicno delovanje kot odvetniški koncipijent je začel v Ljubljani, kjer se je hkrati začel takoj javno udeleževati. Že 1901 je bil izvoljen v okraju Kranj - Škofja Loka v deželni zbor, 1903 pa je svoj mandat odložil in se preselil v Celovec, kjer je takoj aktivno posegel v javno življenje koroških Slovencev. Kot predsednik Katoliškega političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem se je neumorno boril za slovenski jezik v šolah, uradih in v vsem javnem življenju, prav tako pa tudi pri občinskih volitvah in volitvah v državni zbor za zmago Slovencev. Seveda je v svojih nacionalnih borbah delal tudi s peresom; sodeloval je pri »Miru«, glasilu koroških Slovencev, pridno dopisoval »Slovincu«, bil pa je tudi sourednik znane in važne knjige »Aus dem Vilayet Kärnten«, ki je 1913 izšla v Celovcu.

Vedno bolj rastočemu nasilstvu Nemcev nad Slovenci na Koroškem se je moral umakniti tudi pokojnik. Jeseni 1918 je pribežal v Ljubljano in tu takoj aktivno posegel v javno življenje. V prvi narodni vladi za Slovenijo, izklicani konec oktobra 1918, je bil poverjenik za notranje zadeve, dne 20. januarja 1919 pa je postal predsednik deželne vlade za Slovenijo in je ostal na tem odgovornem mestu do 14. decembra 1920. V tej dobi so se vršili boji za našo Koroško, katero smo pa po plebiscitu izgubili. Pokojnik se je boril za svojo ljubljeno Koroško tudi na mirovni konferenci v Parizu in je tu osebno prepričaval Wilsona, da je Koroška slovenska, toda vse je ostalo —

žal — brezuspešno. Kot predsednik deželne vlade za Slovenijo pa je pokojnik tudi storil vse, da je Slovenija nad vse navdušeno in dostojno sprejela Nj. Vel. kralja Aleksandra I., ki je prišel 1920 kot regent prvič med nas. Ko je prenehal biti predsednik deželne vlade, se je jel pokojnik vedno bolj in bolj umikati iz javnega življenja, dokler se ni posvetil samo poklicnemu delu.

Pokojniku, neutrudljivemu borcu za Slovence na Koroškem, možu odličnih sposobnosti, odlikovanemu z najvišjega mesta z redom Sv. Save I. stopnje, bomo za vedno ohranili časten spomin. Slika pokojnika glej str. 70 v prvi številki!

† TOMAŽ BIZILJ

Dne 18. aprila 1934 je umrl v Ljubljani Tomaž Bizilj.

Pokojnik se je rodil 18. decembra 1872 v Moravčah. Še mlad se je preselil v Ljubljano in se kmalu priženil k hiši, ki je imela znano gostilno »Pri kolovratu«. Bila je znana mnogim gostom vseh stanov, posebno radi pa so se v njej zbirali ljubljanski kulturni delavci. Za zasluge, ki si jih je pokojnik stekel za naše obrtništvo, mu je mestna občina ljubljanska podelila 1916. leta meščanstvo.

Pokojniku bodi ohranjen trajen spomin!

† PATER HUGOLIN SATTNER

Dne 20. aprila 1934 je umrl v ljubljanskem frančiškanskem samostanu pater Hugolin Sattner.

Pokojnik se je rodil v Kandiji pri Novem mestu 29. novembra 1851. Osnovno šolo in šest razredov gimnazije je obiskoval v Novem mestu, nato pa je vstopil v frančiškanski red, ki ga je poslal v Kostanjevico pri Gorici. Tam je končal gimnazijo in dva letnika bogoslovja, ostale študije pa je dovršil v Ljubljani ter 1874 pel novo mašo. Takoj za tem je bil poslan v Novo mesto, kjer je bil učitelj na frančiškanski osnovni šoli, učitelj petja na gimnaziji ter neutrudljiv organist v cerkvi.

L. 1890. je bil prestavljen v Ljubljano in je tu ostal do svoje smrti. Tu šele se je pričelo njegovo pravo glasbeno ustvarjanje. Bil je vnet pristaša cecilijanskega gibanja, ki je stremelo po reformi cerkvenega petja. Bil je predsednik »Cecilijinega društva« od 1911 do svoje smrti.

Prav tako ploden je bil pokojnik na polju posvetne glasbe. Uglasbil je več Gregorčičevih pesnitev, tako: »Pogled v nedolžno oko«, »Na planine«, »Zaostali ptič«, izmed koncertnih del je omeniti: »Jeftejevo prisego«, kantato »Oljki«, simfonično pesnitev »V pepelnici noči«, »O nevihti« z orkestrom, prvi slovenski oratorij »Vnebovzetje«, kantato »V kripti sv. Cecilije« i. t. d. Nikakor ne smemo pozabiti njegove romantične opere »Tajde«, ki je doživela lep uspeh.

Pokojnik je bil delaven odbornik Glasbene Matice, ki ga je izvolila za svojega častnega člana ter dala še za njegovega življenja postaviti pred svojim domom njegov spomenik.

Pokojniku, tihemu, plodnemu glasbeniku, bomo ohranili trajen in časten spomin!

GRADBENI ZAŠČITNI PASOVI V LJUBLJANI

Občinski svet ljubljanski je na svoji redni seji 22. junija 1933. sprejel sledeči sklep, ki določa zaščitne pasove, kjer se gradbena dovoljenja ne bodo izdajala in sicer:

1. Na Gradu se določijo za stalni, ožji zaščitni pas v smislu § 17. gradbenega zakona: Vsa grajska planota in pobočje v bistvu do že obstoječih zgradb ob vznožjih komunikacijah. Na tem ozemlju se sploh ne sme graditi, vendar ta zaščitni pas ne preprečuje event. preureditve grajskega poslopja in gradenj, ki so v zvezi z ureditvijo Ljubljanskega gradu kot javnega šetališča.

Za vznožje, ki leži med mejo stalnega zaščitnega pasu in vznožnimi cestami (Karlovska cesta, Florjanska ulica,

Stari trg, Mestni trg, Pred Škofijo, Vodnikov trg, Streliška ulica in Ulica za Gradom) in ki obsega največji del obcestnih parcel ali njih delov, se do izdelave podrobne regulacijskega in zazidalnega načrta v smislu § 118 gradb. zakona prepovedo nove gradnje, odnosno se te gradnje omeje in dovolijo le pod pogojem, ki jih v vsakem posebnem primeru določi mektna občina. Ta prepoved oziroma omejitev lahko traja največ dve leti.

Zaščita se nanaša na vse javne in zasebne nasade in sicer v tem smislu, da se na tem ozemlju prepove samovoljno trebljenje nasadov. Za sečnjo dreves in kakršnokoli preureditev nasadov in naprav na Ljubljanskem gradu je potrebno vsakokratno dovoljenje mestnega načelstva na podlagi podrobnih načrtov.

2. Na Golovcu. Kot stalno zaščiten v smislu zakona je smatrati v principu ves Golovec, ne samo, kar ga leži v mejah ljubljanske, ampak tudi v sosednjih občinah. Zazidati se sme le vznožje hriba do globine 25 m od ceste (Hradeckega vas, Dolenjska cesta in Ceste na Rakovnik) navzgor in sicer v principu vsaka obstoječa parcela samo z eno hišo z event. malim dvoriščnim poslopjem. Na nekaterih posebno ugodnih legah se lahko izjemoma dovoli lične male zgradbe tudi višje na pobočju, kar pa se bo obravnavalo od slučaja do slučaja. Razparcelirati in zazidati se ne sme svet med Grubarjevimi prekopom in Hradeckega cesto, zlasti še ne kompleks med železniško progo in cesto. Dolinica tik severno od odcepa Ceste na Rakovnik od Dolenjske ceste se lahko razdeli na več večjih stavbišč. Pogled na Rakovniški učni zavod naj se po možnosti zakrije z nasadi v bližini poslopja, oziroma z zgradbami na severovzhodni strani Dolenjske ceste. Plata (greben) med vojaškim streliščem in dolinico pri Westrovi hiši naj se uporabi za kulturne nasade, največ se more dopustiti tukaj zazidava z javnimi zgradbami v posebne namene.

3. Na Rožniku in v Tivoliju. Občinski svet ljubljanski je na svoji seji dne 11. decembra 1929. sklenil, da se mora v smislu § 17. gradbenega zakona in po osnutku regulacijskega načrta prof. Plečnika zaščititi Rožnik in Tivoli, torej ves kompleks med železniško progo proti Rakeku, Cesto na Rožnik, Večno potjo, Vodnikovo in Celovško cesto, znaten del tega sveta leži izven mej mestnega pomerija.

Neljubo izjemo v zgoraj označenih mejah pod Rožnikom se mora arhitektonsko kar najprimerneje zaključiti, to je: na mestnem teritoriju je dovoljeno samo spopolniti vrsto hiš ob cesti, ki na začetku Večne poti zavije proti čadu. Njih zadnja stran se mora zakriti s primernimi nasadi na svetu viške občine.

Ob poti civilnega strelišča ob Večni poti proti čadu, torej v viški občini, naj se na zapadni strani poti zgrade največ tri nizke hiše, ob Večni poti naj se zakrije pogled na še obstoječo hišo z eno lično nizko zgradbo.

V Zgornji in Spodnji šiški mora ostati v prof. Plečnika načrtu predvideni zaščitni pas absolutno v veljavi, kar je zaradi vlažne in senčne lege tudi v higienskem oziru potrebno. Torej se ne sme dovoliti nobena nova gradnja več na južni strani Večne poti, oziroma jugozapadne strani Vodnikove in Celovške ceste.

4. V južnem (barjanskem) delu mesta. Prepoved v smislu § 118. gradbenega zakona naj obsega v bistvu ves teritorij, za katerega še ni regulacijskega načrta, torej vse zemljišče splošno južno od linije: ob progi do Galjevice in nato ob Vel. Galjevcu do mest. kopaljšča na Ljubljani, — zazidati pa se smejo, seveda zelo redko, parcele na obeh straneh Izanske ceste, dalje po Malem grabnu do mostu na Opekarski cesti, od tu po Zeleni poti in Koseškega ulici ter nje premeru podaljšku do meje viške občine.

5. Trikot med gorenjsko in kamniško progo. Za ves ta trikot (do mestne meje) se mora dati gradbena prepoved v smislu § 118. gradbenega zakona, ker se mora — načelno že sprejeti regulacijski načrt prof. Plečnika za severni del mesta — v tem delu zaradi železniškega programa temeljito predelati. V zaščitnih pasovih, kakor so navedeni v tem članku, je vsako izsekavanje drevja strogo prepovedano.

V. KONGRES ZVEZE MEST KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Od 21. do 23. septembra 1933 se je vršil kongres Zveze mest naše države v Novem Sadu. Kongres se je bavil z vsemi sodobnimi vprašanji mest in občinskega gospodarstva sploh in sprejel sledeče važne resolucije:

1. Za zakon o mestih in zakonito priznanje Zveze mest.

Ker stojimo pred neposrednim obravnavanjem in pozakolitvijo Zakona o mestnih občinah kraljevine Jugoslavije, prosi Zveza mest vlado in zakonodajno zbornico, da pri sestavi zakona sprejme vsa ona osnovna načela, katera je predlagala Zveza mest v svojih mnogoštevilnih vlogah, posebno pa v vlogi z dne 25. junija 1932 — in katera morajo biti v novem zakonu upoštevana, če hočemo, da bodo mesta napredovala in postala močni stebri vsega ekonomskega, kulturnega in političnega napredka v državi.

Glede na okolnost, da so mesta prava središča in žarišča vsega gospodarskega in kulturnega življenja v državi in da se ta njihov značaj še jasneje kaže v njihovem skupnem delu, ki stremi za napredkom in izpolnitvijo na vseh področjih komunalnega življenja, torej tudi za napredkom splošne državne in narodne celine, bi bilo potrebno in koristno, da se Zveza mesta prizna za zakonitega predstavnika vseh mest, katere posvetovalni glas naj bi se upošteval v vseh legislativnih, administrativnih, ekonomskih, finančnih, socialnih in kulturnih vprašanjih mest in njihove uprave, kakor je ta zakonita pravica podana raznim stanovskim zbornicam in Združenjem.

Zveza mest prosi ministrstvo notranjih del, da mu projekt Zakona o mestnih občinah, potem ko bo dovršen, pošlje na ogled, da bo lahko tudi v podrobnostih povedala svoje želje in predloge, in to še preden bo o njem zaključno razpravljala ministrski svet in preden bo predložen narodnemu predstavništvu.

2. Za reformo samoupravnih financ.

Zveza mest smatra za potrebno, da se postavi dobro zamišljen zakon o samoupravnih financah, ki naj mestom odpre močne vire dohodkov. Pri tem se naglaša, da so formalni predpisi drugovrstnega pomena, čeprav se prizna potreba, da so formirani čim bolj strokovno in splošno normirani, da se čim bolje uredi budžetiranje, tehnična sestava, odobravanje in izvršitev proračuna kakor tudi kontrola občinskega gospodarstva.

V zvezi s predvideno ureditvijo banovinskih samouprav bo neobhodno potrebno izvesti revizijo državne finančne politike, posebno davčnega zakonodajstva. Država in občina sta primarna finančno-davčna subjekta, a banovine bi morale imeti čim manjše ali nikakršnih samostojnih dajatev, ampak bi se v glavnem morale finansirati z državnimi dotacijami.

Prekomerno in naglo zniževanje komunalnih budžetov povzroča ne samo motnje občinskih financ, ampak tudi zmešnjave in nazadovanje komunalnega delovanja, od katerega v veliki meri zavisi obnova gospodarskega življenja in obče delavnosti, torej tudi zmanjšuje nezaposlenost, ta najopasnejši socialni in ekonomski pojav sedanosti.

Mesta dajejo državi nad polovico finančnih dohodkov in je zato v državi in narodnem interesu podpirati zdrav razvoj in okrepitev mest, ker so ta ne samo glavni vir državnih davčnih dohodkov, marveč tudi poglavitni konsumenti poljedelskih produktov. Mesta nudijo mogočnost, da se ustvarijo življenjski pogoji delavstva, ona prinašajo v vasi finančna sredstva, dvigajo vrednost produkcije, organizirajo in podpirajo duhovno in materialno kulturo vasi, s katero so povezana s solidarnostjo ekonomskih in socialnih stremeljenj, naporov in teženj narodne note.

Razbremenitve radi tega ne moremo iskati v rušenju občinskih financ, ampak v podkrepitvi gospodarske moči in poživljenju splošne delavnosti, v izboljšanju davčnega sistema, v aboliciji davčnih zaostankov, tega najtežjega

in najbolj obremenjujočega zadolženja, ki redno presega plačilno moč davčnega obvezanca.

Mesta poudarjajo, da morajo poleg rednih izdatkov za stroške državne uprave iz lastnih dohodkov poravnati stroške splošne uprave v mestih, a poleg tega se zahteva, da prispevajo še za državne ali banovinske ustanove, za zgradbe sreskih načelstev, za vzdrževanje državnih in banovinskih šolskih poslopij, za vzdrževanje policije, za gradnjo in vzdrževanje cest i. t. d. Z izločitvijo izdatkov te vrste za državno upravo ali državne in banovinske ustanove bi se dobila šele prava slika čistih izdatkov za občinske potrebe in bi se ustvarilo prepričanje o potrebi poštenega reguliranja občinskih financ, ki bi dajalo občinam zadosti sredstev in bi jim ohranilo tudi čim večjo samoupravo na finančnem polju, poleg tega pa tudi pravilno presojo vseh mestnih izdatkov.

Zveza mest želi ob tej priliki, da bi se tudi statistika komunalnih financ vodila in objavljala v sporazumu z Zvezo, a vsekakor, da se za statistiko krajevnih samouprav izloči obremenitev, katero povzročajo popolnoma različne stanovske in profesionalne komore, udruženja, verske in slične edinice.

3. Za zakon o občinskih hranilnicah.

Zveza mest prosi, da se čimpreje izdela zakon o samoupravnih hranilnicah in da se jim — v kolikor in kjer že obstojajo — kot zelo važnim gospodarskim in občinskim ustanovam nudi polna pomoč v izenačenju s pravicami in ugodnostmi, kakršne uživajo pooblašcene državne denarne ustanove.

4. Za pravico naložitve dajatev za socialne dolžnosti.

Do uveljavljenja Zakona o samoupravnih financah, a v času težke gospodarske krize, vedno večje nezaposlenosti in socialnih neprilik po mestih, v času, ko mestne občine komaj krijejo najnujnejše potrebe, je neobhodno potrebno, da se mestom dovoli uvedbo dajatev za čisto socialne namene, s katerimi bi se, v svrhu pobijanja nezaposlenosti obremenili premožnejši sloji meščanstva, ki tega bremena ne bodo težko občutili.

5. Za dopolnitev gradbenega zakona.

Priznavajoč v polni meri vse koristi, katere je mestnim občinam prinesel novi gradbeni zakon, Zveza mest vendar smatra, da so v tem zakonu potrebne izpremembe in dopolnila, zlasti, da bi se mesta čim bolj zaščitila pred tistimi, ki radi svojih osebnih koristi ovirajo delo za napredno regulacijo mesta.

6. Potrebne revizije Zakona o nedržavnih cestah.

Zveza mest je mnenja, da je uporabljanje narodne ljudske moči neprimerno in nesodobno sredstvo za graditev in vzdrževanje nedržavnih cest, in da bi se morala zamenjati z drugim sredstvom, ki bi bolj odgovarjalo posebnim okoliščinam mesta. Zaradi tega so potrebne bistvene spremembe v zakonu o nedržavnih cestah.

7. Za elektrifikacijo.

Ker kulturni in ekonomski nivo našega naroda zahteva poceni in racionalno preskrbo električne energije za vse dele države in je ista bogat vir novih dohodkov, katere je treba ohraniti za občo korist, ker je dalje splošna elektrifikacija postala narodna potreba in se ima ta izvesti po določenem načrtu, ker je ugotovljeno, da privatna iniciativa, čeprav mogoče trenutno pospešuje elektrifikacijo, vendar ne izvršuje elektrifikacijskih del po načrtu in sistemu, temveč izkorišča samo rentabilnejše slučaje ter ovira s tem sistematsko elektrifikacijo zemlje, ker je naposled dokazano, da mesta s svojimi električnimi podjetji lahko izvedejo elektrifikacijo, naslanjajoč se na svoj izdelani in zagotovljeni konsum, ker je elektrifikacijo mogoče izvesti samo s pomočjo mest in njihovih konsumov, a nemogoče brez mest, ker je potrebno za izboljšanje življenjskih pogojev meščana, da država prihrani za bodočnost zaloge premoega, ogla in denar v izkoriščanju bogatih padcev naših rek vitalni interes države, da se elektrifikacija zemlje čim bolj pospeši in podpre, je potrebno:

da se izvedba splošne elektrifikacije v prvi vrsti izroči mestom in njihovim električnim podjetjem,

da suvereni kompetentni korpus, sestavljen iz strokovnjakov, čimprej izdelata generalni načrt elektrifikacije vse države in da bo, kar se tiče te elektrifikacije po načrtu, čim ožja kooperacija med posameznimi mesti, banovinami in državo tako, da v vsakem slučaju javno-pravne osebe obdrže elektrifikacije države v svojih rokah, da država podpre splošno elektrifikacijo po javno-pravnih ustanovah ne samo z direktno pomočjo v posameznih slučajih, ampak dovoljuje tudi svojo pomoč z olajšanjem plačila davkov in trošarin, odnosno s premijami za izvršene elektrifikacijske zgradbe.

O NOVIH KNJIGAH

Ivan Vrhovnik, Trnovska župnija v Ljubljani. Ljubljana 1933. 447 strani.

Avtor, ki je posvetil zgodovini Ljubljane tako velik del svojega življenjskega dela kakor pred njim le še Ivan Vrhovec, nam je podaril s to knjigo zgodovino fare, v kateri je deloval kot župnik več desetletij. Pri tem mu je pomagal dr. Jože Rus, ki je napisal predvsem geografska poglavja knjige. Tako je nastalo delo, ki zasluži vso našo pozornost.

Knjigo odvarja geografski uvod, ki ga je napisal dr. J. Rus. Nato sledita zelo zanimivi poglavji o postanku Krakovega ter Trnovega in o gospodarskem življenju ter socialnih razmerah njihovega prebivalstva, ki ga tvorijo ponajveč ribiči, čolnarji, vrtnarji in vozniki. Zanimiva so opazovanja o običajih, praznih verah, kronika nezgod in vojni stisk. Posebno izčrpna so pa naslednja poglavja o razvoju šolstva in prosvetnih razmer od srednjega veka do naših dni, o topografiji, kjer sledi splošni označbi posameznih naselij podroben popis za vsako ulico posebej, in o cerkveni zgodovini, kjer je podrobno opisan razvoj posameznih svetišč, postanek in zgodovina župnije, označeno versko življenje in naštetni vsi duhovniki. V poglavju o dobroteljni izvemo zanimive podatke o gasilstvu, v zadnjem poglavju pa je izdelana statistika porok, rojstev in smrti od ustanovitve fare dalje na podlagi župnih matric. Knjigi sta dodana kazalo v njej omenjenih imen in seznam domačih imen starih krakovskih in trnovskih hiš; med tekstem je 62 slik, na koncu pa je priložen zemljevid trnovske fare.

Knjiga po svoji vrednosti daleč presega druge zgodovine naših župnij in more služiti za vzor vsem bodočim delom te vrste. Vsak ljubitelj lokalne zgodovine in sploh vsak trnovski rojak bo našel v njej mnogo zanimivega. Pri tem pa je treba poudariti, da je delo zasnovano vseskozi na gradivu, ki ga je zbiral skozi dolgo vrsto let z izredno temeljitostjo, in da so vsi podatki premetrjeni kritično. V knjigi bodo našli mnogo zanimivega gradiva tudi vsi oni, ki se bodo na širši podlagi bavili z vprašanji ljubljanske in slovenske zgodovine; naj opozorim tu na podatke o njivah Trnovcev na Posavju, o njihovi soseski ter njeni razdelitvi, o nekdanjih čolnarjih ter voznikih in o njihovem propadu zaradi odprave cehovskih bratovščin in zaradi železnice, o nekdanji narodni noši, domači obrti ter o pričetkih poklicnih obrti, o gibanju prebivalstva itd.

Kar se tiče posameznih trditev, bi bilo treba dr. Rusovo simbolično razlago mestnega grba še kritično preizkusiti (str. 37). Za čas prihoda nemških vitezov v Ljubljano, ki jih je naselil po knjigi koroški vojvoda Ulrik III. pred l. 1237. (str. 33), prideta po mojem mnenju v poštev letnici 1263 ali pa celo pred 1228 (Schumi II,

38, 250). Napačna je tudi trditev, da je imela križanska komenda do l. 1364. pravico soditi o življenju in smrti (str. 38); te pravice komenda tudi do tedaj ni imela, kar je v njenih privilegijih posebej povedano (gl. mojo knjigo »Starejša kranjska mesta in meščanstvo«, str. 37). Avtor je sprejel Vrhovčev mnenje, da je bil Novi trg obzidan šele l. 1416. in križanska komenda do tega časa izven mestnega obzidja (str. 38); proti temu pa govori pogodba iz l. 1307. med ljubljanskim mestom in križansko komendo, prva listina, ki omenja Novi trg; tu se že govori o obzidju, ki so ga zgradili ljubljanski meščani in nemška komenda (gl. ponatis te listine v moji knjigi str. 68—69). L. 1416. je bilo torej obzidje okoli Novega trga le utrjeno, ne pa zgrajeno na novo. — V stavku o obveznostih, ki so jih imeli komendi podložni obrtniki do mesta, moti smisel tiskovna napaka, da so morali plačevati mestu davek »od obresti, ne pa od zemlje« (nam. od obrti, str. 39).

Za postanek Krakovega je upošteval avtor, da poznajo listine 13. stoletja na tem ozemlju samo polja in da Krakovega v poznejšem smislu besede tedaj še ni bilo (str. 33 do 34, 202). Vendar pa mislim, da gre pri tem le za njive v mestu naseljenih meščanov in da ni mogoče govoriti o »šestih kmetujočih naselnikih«, ki bi imeli tu svoje hiše in posestva. Sedanjo razdelitev Krakovega na majhne parcele pa je seveda izvedla šele križanska komenda v poznejših stoletjih.

Najstarejšo ljubljansko meščansko naselbino tvorijo tako zvani patidenki, t. j. hiše, ki so bile oproščene zemljiško-gospodarskih dajatev razen enega krajcarja na leto. Za rekonstrukcijo patidenkov smo imeli doslej le Vrhovčev seznam iz l. 1783., na podlagi katerega sem poskušal ugotoviti patidenke tudi jaz. Avtor pa nas opozarja, da pridejo tu v poštev tudi ročni urbarji mestnega arhiva. Kar se tiče bistva patidenkov, avtor v splošnem zavrača staro Vrhovčevostališče, vendar pa mu dela v dveh ozirih še koncesije. Predvsem je zelo negotovo, če so patidenki kaj v zvezi z odbitim napadom Celjskih na Ljubljano leta 1441., o čemer ne ve povedati noben vir pred koncem 18. stoletja. Še bolj negotovo pa je sklepanje, da so na ozemlju patidenkov stale že 1442 hiše. Patidenki tvorijo tudi pozneje le ozemlje, na katerem so deloma hiše, deloma pa njive, vrtovi, travniki itd.; zato nimamo nobene povoda, da bi sklepali, da je bilo na tem ozemlju 1442 natančno isto število hiš kakor v poznejših stoletjih. Vse to ozemlje pripada k patidenkom pač zaradi tega, ker tvori teritorij prvotne meščanske naselbine (str. 351—352 in tam navedena literatura).

Vsi ti ugovori, večidel k vprašanju starejše ljubljanske zgodovine, pa prav nič ne zmanjšajo vrednosti knjige, ki jo najtopleje priporočam vsem, ki jih zanima preteklost Ljubljane.

Dr. Fran Zwitter.

NAGRADA ZA OVITEK

Uprava revije »Kronike« razpisuje nagrado Din 1000 — za najboljši osnutek originalnih platnic za prvi letnik revije. Osnutek mora biti prirejen za vezavo v platnu in polusnuju v formatu revije. Osnutek, ki bo izbran in nagrajen, se bo uporabljal tudi za nadaljnje letnike revije. Ponudbe in načrte je oddati zapečateni z označbo »Osnutek platnic za Kroniko« do najkasneje 20. junija t. l. v Kulturnem oddelku Mol, soba 38, kjer se dobe tudi vsa podrobna pojasnila. — Izbira se izvrši komisionelno po uredniškem odboru revije »Kronike«.

»Kroniko« izdaja Mestna občina ljubljanska. Za izdajateljico in uredništvo odgovoren mestni arhivar in tiskovni referent Lojze Slanovec, za upravo odgovoren Pavel Debevec. Tiska Učiteljska tiskarna, zanjo odgovoren Franc Štrukelj. — Ponatis člankov in slik dovoljen samo z dovoljenjem uredništva. Rokopisi se ne vračajo. »Kronika« izhaja 4 krat na leto in stane za vse leto Din 60.—, za pol leta Din 30.—, za četrt leta Din 15.—. Za inozemstvo Din 100.—. Posamezna štev. velja Din 30.—. Naroča se: Mestno načelstvo, kulturni oddelek, Ljubljana.